इ. वि. का. राजवाडे संशोधन मंडळ धुळें.

—: हस्त लिखित ग्रंथ संग्रह :—

ग्रंथ क्रमांक ४६५/पु. [illegible] ७६

ग्रंथ नाम उपांगल[illegible]था.

विषय क. पुराणें

" Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

(1)

॥ उपांगललिताव्रतकथा सटीक औसे ॥

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

(२)

रम्ये

॥श्रीगणेशायनमः॥श्रीसरस्वत्यैनमः॥श्रीगुरुभ्योनमः॥
कैलासशिखरे सुखासीनं षडाननं॥कथयंत कथा
दिव्यं मिदं मुचुर्मे हर्षय॥१॥पूर्वि कैलासशिखराचा
ठाई षडानन म्हणिजे स्वा[illegible]कार्तिक॥यापति ऋषिक
थानक पुसते जाले॥[illegible]षि [illegible]वाच॥महासेन
महादेवनंदनानंदा[illegible] स्वामी ओतीनि सुपुण्या
निरुत्तरामितल सारत:॥[illegible]॥ आगा हे स्वामि कार्ति
कातुझे प्रसादेन कितेक अख्याने श्रावण केलि॥२॥कथ
स्व द द नादेव प्रस्तुता भुरि भूतलें॥नत्र सिमध्यिग

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(2A)

छाम पायं पायं सुधामिव ॥३॥ परं तु तुम्या वदनें करून
श्रव एकरावि जैसें अमृत शेवितां अन्यथा तृप्ति होत ना
ही ॥३॥ शुश्रुषवो चयें दे व्यावतं तक थयस्व यं ॥ मनोक्षि
लिखितार्थोनां सिद्धिर्य ... ते सवेळ ॥४॥ तर तुम्ण
ता आहेत आत्माका ... हि दे विचेअ सांगावें कि
जेणें करून आ मुचि सि ... ये ऐसें वचन ऋषिचें
ऐकुन पुत्र बोलता जाला ॥४॥ साधु पृष्टं महादेव्या म
हा त्वं मुनि पुंगव: ॥ वत्सलें सर्व विधानेन तछृणुष्व ज
ग हितां ॥५॥ आगा ये ऋषि हो मी सांगतो ते तुम्ही श्रव

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(3)

पकरातेणेकरून सर्वांचे आणि जनाचे हीतकरणार अहे ॥५॥
भट उक्षेत्रोपुराविषेनाम्नाश्च ह्मौतमा १ सिदः ॥१ श्रुति
॥२॥ स्मृतिपुराण इणो धानिचय इ बांधावा ॥६॥ श्च गुक्षेत्रा ॥२॥
चा ठायी गौतम नामे ब्रा[illegible] सि स्मृति जाणता आ
णि धनवंत व बंसस्थ[illegible] आसता ॥६॥ अनपत्यस्य
तस्याथ पञ्चातेउस्त[illegible] ॥ श्रीपति गोपति श्चैव ना
मनाविदधेत योः ॥७॥ मग सा ब्राह्मणाकारणे दंप
तिदाचे पुत्र होते झाले ॥ सा-ची नामे श्रीपति आणि
गोपति ॥७॥ आचरेणे व कालेन पचत त्वमितद्वि

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(3A)

नः॥ ततोनुबाल्यैधनंबधून्हीत्वासाधर्मचारिणि॥ ८॥ मगततोब्राह्म
णकितेककाळेकरूनत्ययातेपावला आणित्याचिस्त्रिहिसति
निघोनस्वर्गाप्रतिजातीजाली॥ यानंतरेत्याचिद्रव्येबंधुयाणिसर्व
नेले आणितेबाळकेहीनेली॥ ८॥ सातिविदेशादहनंस्वयातुप
तिनासह॥ अथतद्बांधवाः सर्वे हात्रवमितिब्रुवन्॥ ९॥ निंदि
तादुःखितश्चकुत्सक्रियापरत्या॥ केलं॥ अथमुख्यः सफल भू
भ्रातासजगृहेधनं॥ १०॥ मगयाबंधुजनाहिलोकअपवाद
म्हणोनयाचिक्रियाजेतेकेली॥ १०॥ उपोष्यबाळतेगेहेनिजमा

"Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

(५)

नीयदुर्मनः॥ नास्तिसर्वधनं सर्वं तथाप्याकिंचिन्नवेदितं॥११॥
तेबधुबाळकांचेपाळणमात्रकरितपरं तुत्या जातकारणे
काहिं द्रव्यसमंधघातनसाये॥११॥ तत्तो मोशी धरोबा
तोबधुभिः कथितं वस्तु [illegible] यांचा तेपिजु द्रव्यं युवांके
नपितोरितो॥१२॥ ते श्रीपति आणि गोपति याउभ
यताचाबलबंधकेतो [illegible] हे काहीसाउपासिपिसा
चे द्रव्य मागोला गले तोया [illegible] या बाळकासिपलरणाके
लि॥१२॥ निर्गंध तां मनभग्न हादिया दिपुरुषबहुः॥ तोत्ते
द्वचोभिर्निर्विण्या बालौ श्रीपतिर्गोपति॥१३॥ मगतेश्री

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(RA)

पति गोपति काहि द्रव्य मागीत त्यानंतर सापित्व्यानि सा
बाळकाचाधिकार केला की माझा ग्रहा बाहेर रहावे आ
म्हापासि तुमचे द्रव्य नाहि ॥१३॥ ब्र भाषते भिक्षुः कुटुंबि
गाहो पित्रुहि नत्तः ॥ यावे [illegible] तरं यत्र स्वजने नास्ति के
चन ॥१४॥ ऐसाधिकार [illegible] नंतर ते ज्ञाता उभय
तांनि विचार केला की [illegible] शांत कोणही स्वजन नाही
सा देशांत जावे ॥१४॥ आ [illegible] पैच सुहृदो जनममनु दृशि
भ्रुलरां ॥ भिक्षांचारो बहुन्देशान्वनानि सरितो गिरान् ॥१५॥
म गश्रीपतिने ऐसा विचार करून उत्तर दिशा प्रति केलो

A joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(5) प्हासिन बोलता शिष्या मागत जाले जाले ॥१५॥ समालिं
म्य यमुनांचि शालानामंतःपुरीं ॥ कासाक्षि श्य चक्रालेस
॥४॥ स्यासन्न सन्निधौ स्तुभान्न ॥१६॥ अश्या प्रकारे करून आ
अहे ततोइ तु ध्याम ध्ये [illegible] शाख्य यानामेक करून पुरि ॥४॥
देखते जाले ॥ आणि [illegible] से येकतळे विस्तीर्ण जे
ते परम शोभायमान [illegible] त्या समीप येउन उत्तरते
जाले ॥१६॥ ज्ञातौ पांथि [illegible] बालो क्षणं विश्राम्य ततटे ॥
आचम्य शौशिरं तोयं सश्रातुश्च यथाविधि ॥१७॥ म
गसा स्वच्छ चा चाठाइ विश्राम पावते जाले ॥१८॥ मताच्च

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(5A)

स्वदा तौ बालौ पुरीं प्रवेशं तां ततः ॥ विधिचतुष्पथयुतां चा
रुगोपुरमंडितां ॥१८॥ ते पुरी जे ते नानाप्रकारें करून पर
मशोभायमान आहे ऐसें देखून परमसंतोष पावते
आणि पुनः दुसरें आश्चर्य [illegible] आहे त तो अकस्मा
ल५ त देवीचे देवालय उत्तम [illegible] सौदागिर आहेत आणि
ब्राह्मण थोर थोर आ[illegible]पनादिक संपन्न आहेत ॥१९॥
कस्यचिच्च विप्रस्य छुलिया सादिं तो गृह [illegible] य हस्तुवे
दिकायां जु उपविष्टौ च्च मातुरै ॥१९॥ ऐसे च्च मातुरये
क ब्राह्मण गृही वेदिवर येउन उभयता छुधिस्त

Rajwade Samshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(6) बैसले जाले ॥१९॥ स्वाचित्तस्य गेहस्य विवेक इति विश्रुतः॥
आगतो वैश्य देवांते सदद र्शी तिथि दिनो ॥२०॥ यानंतरे या
ग्रहाचा स्वामि परम अज्ञान संपन्न आणि परम भल
वैदिक यानाम करून ब्राह्मण जातेण बव्हीहरण घेउन
बाहेर आला तो हे उभ [illegible] ब्राह्मण देखोन या अहंकार
णे काही एकचान करीता [illegible] नासदेता जाला ॥२०॥ अ
थ तो भोजयामास स्वाद्वान्न य यथोस्मितं ॥ तो ब्रह्म
चारिणो विप्रो सपर्या सबिलोक्य च ॥२१॥ श्रीपति गोपाति
याणि उत्तम अन्न देखोन श्रमहारून आनंदाते पा

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(6A)

बनेआले ॥२१॥ देशाबं धुपरिसागरखेदमुझांबभूवतु ॥ अ
पृछा द्दिवेक स्तेयुवा कौकुत भागतो ॥२२॥ मग ते समई
तो विवेक ब्राह्मण त्यास पुसता जाला ॥ कि तुमचे अलब
य अस्ता गृह हा बाहेर क[illegible] ला तु त्यास आणे कोण स्थ
ळास ॥२२॥ अणुपुर्वेण[illegible] वृत्तांते समभाषत ॥ पि
तृहिनोच्चतो ज्ञा चात्य[illegible] चुजोने न च ॥२३॥ ऐसे म
धुरवाक्य ऐकोन त्या ब्राह्मणा प्रति गोपति पूर्वि जाले
त्यापासुन वर्तमान निवेदन केले ॥२३॥ अभ्यास भ्यास
या मास स्व गृहे बहु वासरं ॥ प्रचक्र मे स्वाशि षेश्च सहा

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(७)

ध्ययईतुं श्रुतु ॥२४॥ मग सांउक्षयता स अभ्यास नंदि
लेकीतु ही पेथे राहुन शिष्या समागमें अध्यायनक
रावे ॥२४॥ बपोय तुश्च तोबालो गुरुपुश्रुष णेरतो ॥ ॥६॥
गुरु ए हे चव सतोरा ग [illegible] निर्मला शरत ॥२५॥ म ॥६॥
ग माने अज्ञाके ल्यानं [illegible] रुम हा चाठा ई अध्या
पन करित अस्ता इर [illegible] येता जाला ॥२५॥ पुल्लप
मविझाला सांप्र सन्नें [illegible] सु [illegible] ननां ॥ तस्यां सशिष्यमा
चार्यं चरंतं ब्रतमुत्तमं ॥२६॥ अणि सादिव साचाठा
ई गुरु शिष्य समवेत देवी चे ब्रत आचरते जाले ॥२६॥

(7A)

पप्रच्छतुर्भीर्किमिदमायाक्यामिहकथ्यतां॥ किंपुण्यंकिं
फलंतस्यअनुष्टानव्रतंन्टणां॥२७॥ताभ्यांमेवंकृतप्र
श्नविवेकइदमब्रवीत॥२८॥यानंतरेश्रीपतिगोपति
विवेकगुरुकारणेपुसे[illegible]लेकीतुम्हीहेव्रतका
येआचरता॥२९॥याव[illegible]नामकायेपुण्यकायया
चेफळकायेआहेते[illegible]काकारणेसांगीतलेपाहि
जेऐसेऐकोनबोलताजाला॥२९॥विवेकउवाच॥
उपांगललितादेव्याव्रतंदेवर्षिपूजीतं॥सर्वकार्य
करंन्टणामस्त्रीभिःसमुपास्यते॥२९॥तुवाव्रतपु

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(8) सिले तर हे उपांगललिताव्रत अहे सर्व कामनापूर्णकर्ति हे
प्रतिवर्षाचा ठाई आचरण करावे ॥२९॥ विद्याकामेन कर्तव्यं
तथैव धनकाम्यया ॥ सुतार्थिना च कर्तव्या व्रतमेतदु
त्तमं ॥३०॥ हे व्रत ज्यांनी करून प्राणि आचरला ते
कामनापूर्ण होताहे ॥ [illegible] नि याउभयतानि विद्याका
वी ऐसा संकल्प करून [illegible] आचरते जाले ॥३०॥ तोने
ससादास कलशास्त्र वेद [illegible] पत ॥ अन्येस्मिन्हायने
भत्कन्या विवाहार्थं च चक्रतु ॥३१॥ या देवीचे व्रत करून
याप्रकारणे वेदशास्त्रसंपन्न होते जाले ॥३१॥ श्रीपति

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(४७)

र्गीपतिश्चैव ब्रतमेत तपोध्वना:॥ आचरे पैाव संप्रा
सेमाघे मासेत यो गुरु:॥३२॥ तो अकस्मात माघमास
ये ता झाला॥३२॥ स्याविधी होचि ता। कंन्याना म्यां गुणव
तिपिते॥ विनिताय स्वुरा [illegible] ने श्रीपति येतदा॥३३॥ गु
रु जो काहि याचि कंन्या [illegible] ति यानमे करुन परमाला
वण्यते श्रीपतिकारणे [illegible] लाला॥३३॥ विचार्य बांध
वै सर्वैर्दैवैः पुंण्ये चवासरे॥ पाद्रिबर्ह बहु मुदा पादादु
हित्य च सत्ला:॥३४॥ बंधु कारणे विचारुन उत्तम दिव
स पाहुन विवाह जो तो केला॥ पुन: यानि त्रितीय वर्षा

(१)

चाहाईस कन्यके ला कि आमुचे धन जे पित्र्या मिं णिनले आहेत
अमुचे आहे ते आम्हा मांस प्राप्त हो आणि व्रत आचरले ॥ ३४ ॥
म्रातरो तो निजं देहं ईछतो च धनादिकं ॥ अथान्य गृहनिकस्मि
॥१८॥ न्नृष उपाध्याय च मुंचतुः ॥ ३५ ॥ तो श्रीपति कुमार जो पतिकु
रेण बुधि जालि कि आपले जे ते जावे ह्मणोन गुरु आम्हा मा
गोन जाले ॥ ३५ ॥ स्वामिय [illegible] स्वादिनले ध्वा विद्यांत या स्त्रि ॥१८
यां ॥ अनुजानिहि गछामि [illegible] मितं पुनः ॥ ३६ ॥ ईसा कर्णर्य
समालोक्य च भवासर माहतं ॥ स्वयं प्राप यु तु विप्रस्तोता
कन्या च निर्गतः ॥ ३७ ॥ ऐसे याचे वचन ऐकोन उत्तमम

(9A)

हूर्तपाहुन अपणहि समागमे चालता जाला ॥३७॥ अथ देव्याः
प्रसादेन पितृव्यस्य तयो किल ॥ अन्वेषणे मितिर्योता क्रा
तो श्रीपतिर्गोपति ॥३८॥ तोइकडे पितृव्य जो काहिया जकार
पेसादे विच्याप्रभावे कर [illegible] ती जाली ॥ कि तेबाल्के
म्यादव डीकी आणि [illegible] पहार केला तेणे करून
लोक माझी निंदा करि [illegible] र ॥ तर अतःपर याबा
ळकास आणन साप्र [illegible] त्यास द्यावे ऐसे म्हण
ोन याचे शुद्धीस जाता जाला ॥३९॥ दिदृक्षुः सो
ततः सोपि विनिर्यायनि जाऊ हादर ॥ किंचि तोन

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(१०)

गरयासोद्धिजौबात्तौगवेषयतु॥३७॥तोशिष्यासहवर्तेता
नभ्यस्तरकोनेकानगराप्रतियेउनरात्रौहोनपुनःदि
वसाचाठाईमार्गक्रमतेजाले॥३८॥तदेवनगरंप्रा
सोविवेकाख्याद्धिजोत[illegible]सिष्यकंन्यायासाईक
मेमार्गशनेशनैः॥३९॥मार्गाचेचाठाईजाता
हेततोतिकडुनपित्र[illegible]उनयाचीसमद्दष्टीजा
ली॥४०॥समाप्तिग्रंथचसोबालोमहर्षी डिंघ्रेपुनःपुनः॥
पादानंताजुणवतीविवेकेननिरूपितां॥४१॥समद्द
ष्टिहोताचवोळखुनसाचिमहर्षिआवयहणक

(१०A)

ऊन स्नुषा जे गुणवती ईजकारणे विवेकयाने अज्ञा
करून श्वशुरासन नमस्कार करविला ॥४१॥ अथ तः सैवे
ष्ट गुरुस्त्रयं यो मुदा सुदाह नः ॥ आप्तिभिः सह गम्यस्य
ष्ट एव ष्विस्संहिचोदितं [illegible] पितृव्या समवेत ष्ट गुरुश्चे
त्राचा ठाई येते आले ॥ [illegible] पितृव्य गृहे कांश्चिदपि
चादिवसांस्तस्थौ ॥ लब्ध्वा [illegible] धन गेहे निजं श्रीपति र्गो
पति ॥४३॥ गृहाप्रति पितृव्याने आणुन याचे धन आ
पि ग्रह देउन संतोष केले ॥ आणि वीवेक तो श्वशुरासुन आ
र आपुल्या देशाप्रति आज्ञा घेउन जाता जाला ॥ श्री

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com